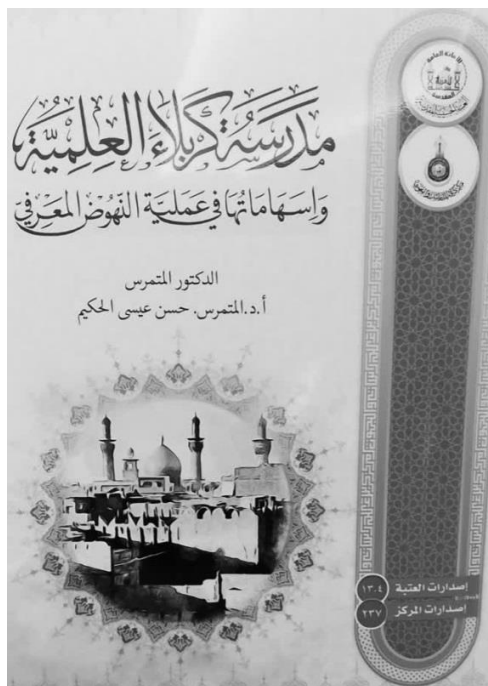

معرفی کتاب

دکتر محمد رضا فخر روحانی^۱

سید حسن عیسی الحکیم، مدرسه کربلا العلمیه و اسهاماتها فی عملیه النهوض المعرفی، کربلاء: حرم مطهر حسینی، ۲۰۲۴.

کتاب مورد بحث یکی از تالیفات ارجمند محقق و مورخ معاصر عراقی، جناب آقای دکتر سید حسن عیسی الحکیم است که شهرت جهانی ایشان بیشتر به دلیل تمرکز و تفحص فراوان و مطالعات بیش از نیم قرن درباره تاریخ نجف اشرف و مراکز علمی آن است.

کتاب *مدرسه کربلا العلمیه* در ۱۹۵ صفحه تدوین شده و شهر کربلا را با نگاهی دیگر به خوانندگان می‌شناساند. شهرت شهر کربلا بیشتر به خاطر حرمین شریفین و صبغه غالباً ایرانی و تاجرپیشه و صنعتگر بودن آنان است، اما این فقط بخشی از هویت تاریخی این شهر است.

۱. استادیار دانشگاه قم. Abumahdi1061@gmail.com

نخستین ساکنان شهر کربلا از زمانی به آنجا راه یافتند که سلسله‌های اموی و مروانی برچیده شده بود. با برطرف شدن فشار دشمنان اهل بیت علیهم‌السلام، کربلا نه تنها به مکان زیارتی بزرگ و در ترازوی بعد از مکه و مدینه در حجاز قرار گرفت، بلکه به مرکزی برای گردآمدن محبان اهل بیت علیهم‌السلام از همه جا تبدیل شد (این وضعیت درباره شهر نجف اشرف نیز صادق است).

به طور خلاصه، حرکت علمی در عراق در شهر کوفه از اصحاب امامین صادقین علیهم‌السلام شروع شد. به راستی زندگینامه‌های اصحاب دانشمند ائمه اطهار علیهم‌السلام آن چنان که باید مورد کنکاش و مذاقه قرار نگرفته است تا معلوم شود که آنان به چه شکلی و با چه دشواری‌هایی هم تقیه کرده و هم مشعل علم را پرفروغ و فروزنده نگهداشته و نگذاشتند تا پرچم علم در میان اتباع اهل بیت علیهم‌السلام بر زمین افتد. در این مجال مختصر باید گفت که نقش تاریخی ایرانیان در صیانت از خط فکری اهل بیت علیهم‌السلام بسیار ستودنی و برای نسل امروز درس آموز است.

در کتاب مورد بحث از یازده نفر قطب علمی شهر کربلا به همراه اهم آثارشان نام برده شده است. بعد از آن، زندگی نامه‌های مختصر همراه با توصیف مهمترین مولفات پنجاه و یک نفر از علمای برجسته قدیم کربلا درج شده، که تعداد قابل توجهی از آنان ایرانی هستند.

در ذیل عنوان حرکت‌های فکری حوزه علمیه کربلا، پانزده نفر از معاریف کربلا شناسانده شده‌اند و تا بدینجا به بیش از ۶۰ نفر از بزرگان علمی شهر کربلا اشاره شده است.

بخش بعدی کتاب به مدارس حوزه علمیه کربلا اشاره می‌کند که شمار بالایی از این‌ها به دست علما و خیرین بوده است. در اینجا نیز ایرانیان فعالیت‌های بسیار چشمگیری داشته‌اند.

کتاب حاضر به بیش از هفتاد کتابخانه تخصصی و خصوصی (و گاه خانوادگی) در کربلا می‌پردازد چرا که کتابخانه‌ها همواره بخش مهمی در تاریخ تحولات فکری و فرهنگی جوامع مسلمان را تشکیل داده‌اند. این بخش از کتاب، سیری در روزنامه‌ها،

مجلات، نشریات و چاپ‌خانه‌ها را نیز دربردارد.

از آنجا که ریخت‌شناسی مردم‌شناختی شهر کربلا شامل خاندان‌های بزرگ و متنفذ در این شهر است، این کتاب از چهل خاندان بزرگ و غالباً ایرانی در کربلا نام می‌برد. مختصری از زندگینامه‌های آنان همراه با فهرستی از اهم خروجی‌های فکری-فرهنگی آنان، دورنمایی زیبا از نقش هویت‌سازانه خاندان‌هایی را می‌دهد که سهم مهمی در بالندگی تاریخی و مانایی پرچم علم و ادب در کربلا داشته‌اند. تعداد قابل توجهی از این خاندان‌های بزرگ ایرانی هستند.

پایان بخش کتاب، فهرست منابع و مآخذ بوده که بیش از پانزده صفحه را دربرمی‌گیرد.